

Засідання Робочої групи з розробки
проекту Містобудівного кодексу України

22.06.2023

16:00

Кодифікація, будівельне право, український досвід

Змішаний
формат:

offline

(м. Київ, м. Київ, вул. Богдана Хмельницького, 17/52
Бізнес центр «Леонардо»)

online

(ZOOM)

Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади,
місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування

За підтримки Німеччини і Швейцарії

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Швейцарська Конфедерація

Виконавець:

giz Українська організація
за інтеграцію
сучасного мистецтва

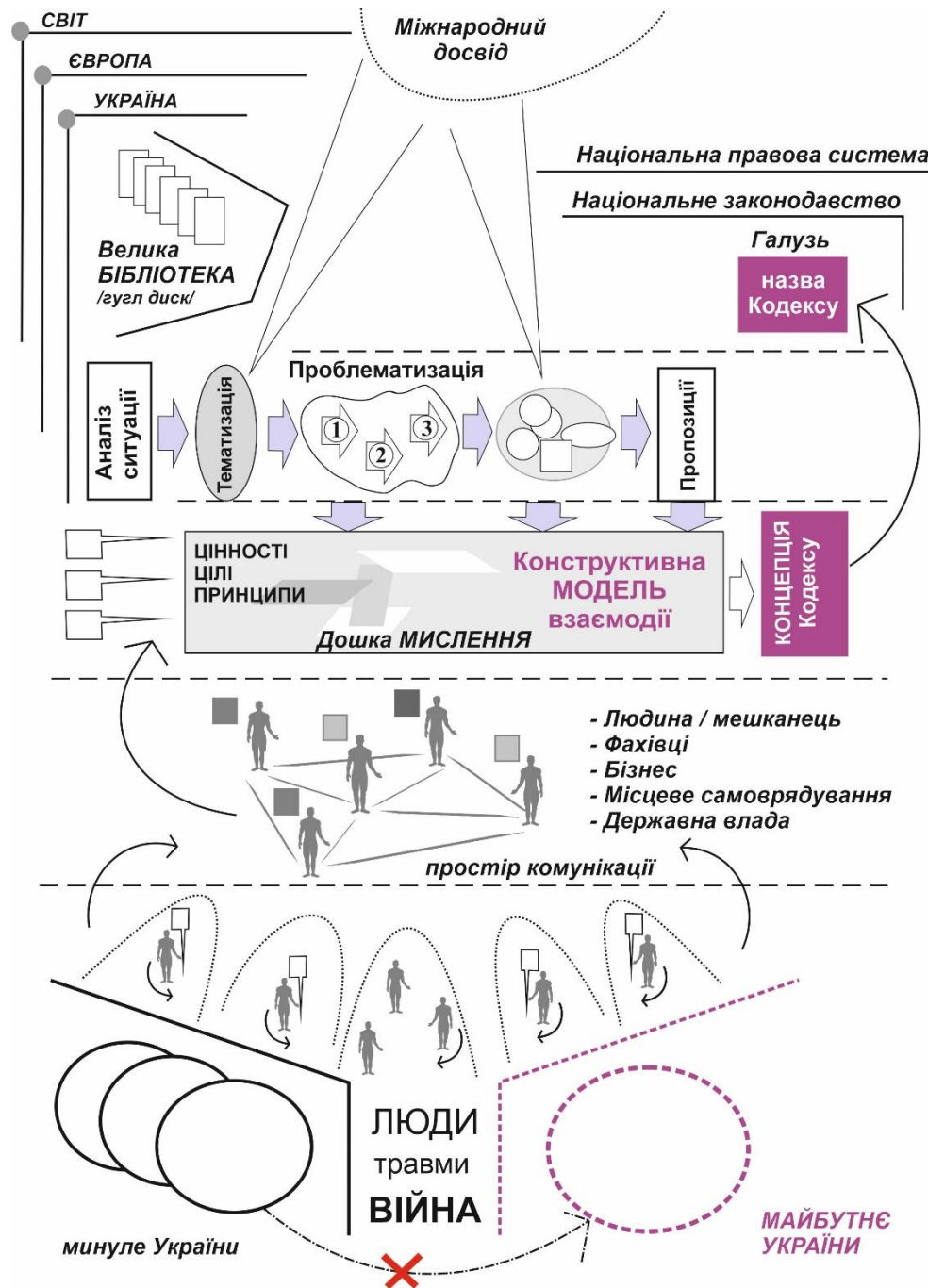

РЕФЛЕКСІЯ #4

22.06.2023

Наталія КОНДЕЛЬ-ПЕРМІНОВА, кандидат архітектури
Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України

**I. ЗАГАЛЬНА «КОНСТРУКЦІЯ»
процесу діяльності Робочої групи**

Стадія роботи: АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ

- урбанізація
 - демографія
 - невизначеність
 - українські основи; цінності
- ТЕМАТИЗАЦІЯ**

Актуальність і важливість Кодексу України

як «Конституції» формування і розвитку гармонійного життєвого середовища вільних і відповідальних людей

Посилення важливості **спільної роботи** представників всіх учасників містобудівного процесу

Тематизація

КОДИФІКАЦІЯ

II. Що покладено на «ДОШКУ МИСЛЕННЯ»

Наробки до Кодексу

Мета МБ Кодексу — підвищення рівня будівельної культури України

БУДІВЕЛЬНА КУЛЬТУРА:

- баланс правовідношень у сфері містобудування
- технічне регулювання (ДБН)
- розвиток технологій (ринок)

КОДЕКС стосується саме правових відносин (хто, кому і що зобов'язаний, хто і на що має право...)

Основна ідея Кодексу?

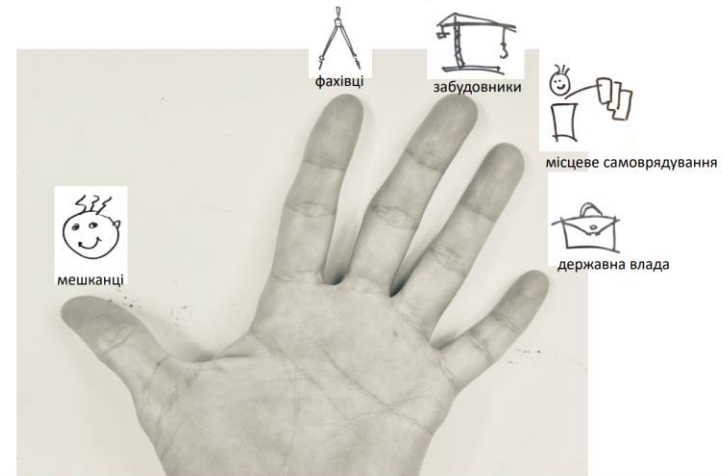
Кодекс — є носій **основних цінностей** того суспільства, яке його народило

КОДЕКС

- ПРАВОВІ НОРМИ, ОБ'ЄДНАНІ ЄДИНОЮ КОНЦЕПЦІЮ
- СИСТЕМАТИЗОВАНИЙ ДОКУМЕНТ
- РЕГУЛЮЄ СФЕРУ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Кодифікація допомагає **об'єднати суспільство**, знаменує **завершення соціальної кризи**, дозволяє затвердити **нові правила гри**, закріплює **соціальне перемир'я** на основі цінностей нового суспільства

Яка ІДЕЯ Кодексу? Щоби що?

- В основі — людина / мешканець / член громади у різних суспільних зрізах
Кожен з нас — МЕШКАНЕЦЬ.
- Створення безпечного, комфортного для людини життєвого середовища (зі збереженням культурної спадщини), створення умов для самореалізації кожної людини, консолідації суспільства, ефективного розвитку країни.
- Кодекс має об'єднати всю містобудівну сферу, бути простим у застосуванні і доступним для всіх.
- Це має бути **Кодекс життя** міста/селища..., в якому враховуються інтереси майбутніх поколінь.
- Баланс інтересів, прав і обов'язків всіх учасників містобудівного процесу.
- Подолання рудиментів радянського законодавства, запровадження сучасних правових титулів та інструментів.
- Єдині прозорі і зрозумілі для всіх правила.

Кодекс як суспільний договір на основі розуміння "благо для всіх"

Права, обов'язки та відповідальність кожного з учасників містобудівного процесу

- Чітке визначення й розмежування прав та обов'язків між різними суб'єктами містобудівного процесу.
- Дієвий механізм притягнення до відповідальності тих, хто їх порушує.
- Право на інформацію про всі процеси, від планування до будівництва й експлуатації.
- Для кожної з груп — право на участь у прийнятті рішень, у т. ч. через інструменти електронної демократії.
- Право на повагу до власності всіх, хто володіє майном в межах певної території, право на відшкодування збитків і участь у вигодах.
- Відсутність монополії на прийняття рішень однією з груп.
- Права та відповідальність мають знаходитися у балансі (не має бути: обмежені права і підвищена відповідальність).
- Збалансоване врегулювання прав і обов'язків всіх сторін.
- Баланс приватного і публічного.
- Права і обов'язки — з розумінням і врахуванням інтересів всіх груп. Образність законів, написання їх простою мовою з використанням графічних символів для чіткого зрозуміння всіма прав і обов'язків кожного

Як наша робота над Кодексом повинна вплинути на стан урбанізації в Україні?

- **Врегулювання існуючих процесів:** Кодекс повинен врегулювати взаємовідносини всіх учасників містобудівного процесу й унеможливити надалі існуючі деструктивні явища.
- **Створення комфортного міського середовища:** Кодекс повинен закласти принципи і стимулювати розвиток комфортного для людей життєвого простору.
- **Розробка нової схеми розселення:** Кодекс має включати принципи розробки нової схеми розселення в Україні з урахуванням географічних особливостей різних регіонів.
- **Гармонійний розвиток території:** Кодекс повинен сприяти гармонійному розвитку забудови території України, збалансованому розселенню населення між різними регіонами та забезпеченню належної інфраструктури.
- **Стимулювання розвитку громад:** Кодекс має створити систему стимулів для розвитку громад, залучення населення та заохочення до проживання шляхом підвищення якості життя.
- **Створення кодексу можливостей** добросусідства, прийнятних витрат на планування, проектування та будівництво громадської інфраструктури, прозорого публічно-приватного партнерства для поширення міського способу життя (урбанізації).
- **Поміркована урбанізація України.** Уніфікація підходів; важливо враховувати субурбанізацію та рурбанізацію.
- **Утворення агломерацій** – місць кооперації, коли утворюються кластери, технопарки, індустріальні парки. Основний сенс: кооперація кластерів – добровільне об'єднання.
- **Законність та прозорість:** Кодекс - прозорі та зрозумілі правила для всіх учасників містобудівного процесу. Це створить передумови для гармонізації ринку і надходження інвестицій

Як зробити Кодекс адаптивним та універсальним у ситуації невизначеності?

- Оскільки сучасний світ характеризується невизначеністю, кодекс повинен бути дієвим із врахуванням ситуацій невизначеності.
- Кодекс має містити базову, універсальну частину, яка встановлює основні принципи і цінності, що залишаються незмінними незалежно від обставин (безпекова складова, інклюзивність, збереження національної спадщини, культурних і природних пам'яток, екології). Це фундамент. Для врахування актуальних проблем та потреб певного періоду - варіативні додатки.
- Кодекс має встановлювати загальну рамку інституційних механізмів, які сприяють бажаним практикам у містобудуванні. Кодекс повинен бути принциповим у ціннісних аспектах та гнучким у технологічних, щоб враховувати зміни у суспільстві.
- **Прозорість і децентралізація:** Кодекс повинен враховувати максимальні стандарти прозорості та передбачати більшу автономію Закласти основні принципи і цінності у Кодексі, які є непорушними за будь-яких умов, а решту деталей передати на місцевий рівень.
- Забезпечення максимальних стандартів прозорості та надання **більшої автономії органам місцевого самоврядування** (особливо у ситуаціях невизначеності).
- **Максимальна адаптивність** у ситуації невизначеності може бути досягнута, у першу чергу, шляхом регуляції суспільних правовідносин кодексом (тобто на державному рівні) та, відповідно, значним розширенням повноважень на місцевому рівні (зокрема на рівнях територіальних громад та інститутів громадянського суспільства, у першу чергу – саморегульованих професійних організацій, громадських об'єднань).

Стратегічний форсайт для України. Як врахувати сценарії розвитку ситуацій у Кодексі?

- МК має розроблятися, як системний, цілісний документ зі своєю візією. Це має бути документ, який визначатиме концепцію розвитку містобудування в Україні на десятки років. Ключові принципи, які мають бути закладені в МК (сталий розвиток, інклюзивність, гармонійність тощо) напряду, не повинні залежати від розвитку подій. Хоча, зрозуміло, що на процес містобудування різні сценарії розвитку можуть впливати по-різному. Але це лише підкреслює необхідність розробки та ухвалення МК, як **універсального, концептуального документу**
- Сценарій **воєнних конфліктів**:
 - передбачити положення, що регулюють використання місцевого простору у воєнний період;
 - ввести окремі норми для захисту міст та інфраструктури в разі воєнних загроз або конфліктів;
 - розробити процедури відновлення та реконструкції міських територій після воєнного конфлікту.
- Сценарій **природних катастроф**:
 - передбачити норми та правила щодо забезпечення безпеки міських територій в разі природних катастроф;
 - регулювати питання стосовно забудови на потенційно небезпечних територіях або в зонах підвищеного ризику;
 - встановлювати процедури оцінки та відновлення міських інфраструктур після природних катастроф.
- Сценарій **демографічних змін**:
 - врахувати зміни у кількості та структурі населення при плануванні розвитку міст;
 - регулювати питання зв'язані з розширенням або скороченням житлової та комунальної інфраструктури в залежності від демографічних трендів;
 - встановлювати правила стосовно адаптації існуючих міських об'єктів до змін в демографічній ситуації.

Українські основи / наративи «ФІЗИКА І МЕТАФІЗИКА»

Рефлексія # 3 / 15.06.2023

ВЕЛИКЕ ПЕРЕХРЕСТЯ:

- як проблема і як можливості, ресурс України /вибір власного шляху; підсилення зв'язків, що перетинаються в Україні; створення агломерацій;
- мультифронтир (перехрестя) – основа стратегічного розвитку України;
- як місце добровільного об'єднання за умови відсутності домінування;
- шляхи до перехрестя, їх людяність і співвимірний до людини масштаб;
- перехрестя інтересів / державної і місцевої влади, громади, бізнесу, фахівців...;
- перехрестя інтересів громад з інтересами кожної сім'ї, а в кожній сім'ї – інтересів кожного члена родини);
- логістична доступність (мобільність у широкому сенсі);
- ми вже не перехрестя, а єдина країна, схід Заходу

Сталкери НЕБА /особливі стосунки українців з повітряним простором:

- «доступ до Неба» / зв'язок з Вищим;
- формування «блакитної лінії» (правила забудови) – тримати Небо розкритим у будь-якій забудові;
- регулювання «світлового» забруднення

Рефлексія # 3 / 15.06.2023

Українські основи / наративи «ФІЗИКА І МЕТАФІЗИКА»

РУСЬ (метрополія вільних земель):

- вшанування й врахування «духу місця», власного коріння, історико-культурного надбання;
- збереження культурної спадщини та ландшафтного розмаїття (потрібен єдиний орган зі збереження, а не розпорошення між різними міністерствами);
- Україна – унікальна держава, що склалася із самобутніх регіонів. І, відповідно, треба зберігати у майбутній розбудові й освоєнні територій і місцеві культурні цінності, і природне довкілля;
- простір громад. Прийняття рішень – за громадам; простір забезпечення горизонтальних зв'язків для більш дієвої взаємодії

Брати-хлібороби (впорядкування ПРОСТОРУ):

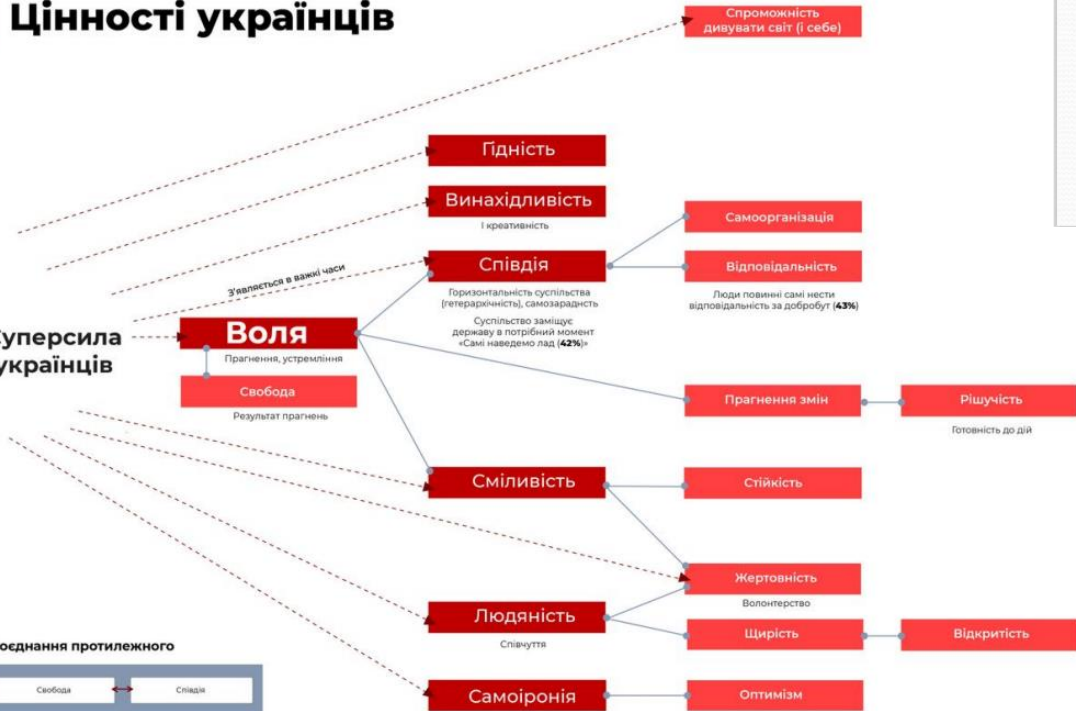
- імплементація європейських норм до української реальності, застосування кращих світових практик;
- відтворення самобутності регіонів України вже на рівні містобудівної документації, створення цікавого різноманітного простору;
- визначення: де чий «садок» і можливість відповідально його обробляти й розвивати;
- формування безпечного, комфортного життєвого простору для реалізації різноманітних способів життя, для саморозвитку кожної людини

Цінності і цілі

ЦІННОСТІ:

- про те, як ми хочемо взаємодіяти зі світом, з іншими людьми та із собою;
- стосуються теперішнього, наших постійних дій; ми завжди діємо згідно зі своїми цінностями;
- доступні у кожен момент, є пріоритетними, їх ми обираємо вільно;
- вибір за нами: у будь-який момент ми чинимо згідно з цінностями, або нехтуємо ними;
 - надають сил у житті, навіть коли все йде не за нашими планами/очікуваннями, коли проживаємо зміни, які поза межами нашого впливу чи контролю

Цінності українців

*На підставі численних досліджень Advanter Group (Advanter.ua), 2013 – 2022 та Cradus

Цінності

- Воля, свобода
- Гідність
- Незалежність
- Справедливість
- Розвиток
- Самозарядність
- Співдія

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА

Відкритий доступ
Довіра
Співдія

Співдія

Воля

Самоіронія

Сміливість

Людяність

Винахідливість

ОСНОВА
ЕКОНОМІКИ

Збереження,
стабільність
Соціалізм/
соціальний
пріоритет
економіки

Розвиток
Інновативність
Креативність
Стійкий розвиток
Людський капітал
Підприємливість

Патерналізм
Закритий доступ

Ціннісні пари

- Свобода || Відповідальність
- Стабільність || Розвиток
- Зв'язаність || Гідність

ЦІЛІ переважно стосуються майбутнього

Цілі є тим, чого ми бажаємо досягти, отримати, мати чи завершити

Кодифікація

КОДИФІКАЦІЯ ПЕРЕДБАЧАЄ:

- Введення актуальних норм з чинного законодавства
- Введення нових юридичних норм
- Внесення змін і доповнень
- Усунення прогалин в правовому регулюванні

О. Ющик

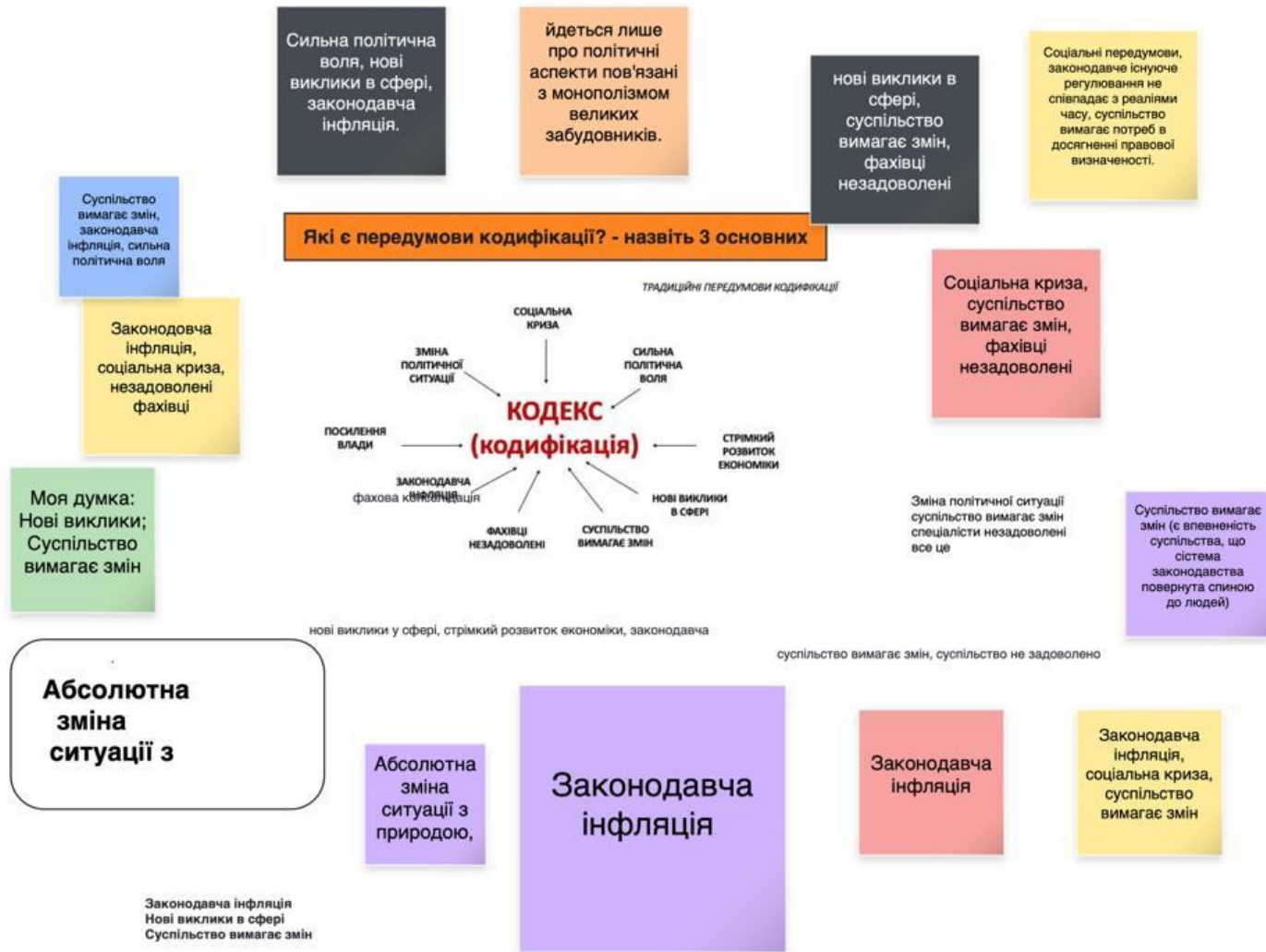
Кодифікація — є **носієм основних цінностей** того суспільства, яке її народило

Це — продукт історичного і культурного розвитку, **невід'ємний від суспільства**

Кодифікація допомагає зцементувати суспільство, **яке на неї наважилось**, допомагає зібрати в єдине ціле соціально або географічно роз'єднані верстви населення.

Кодифікація означає **завершення соціальної кризи**, скріплює соціальне перемир'я **на основі тих цінностей, навколо яких формується нове суспільство**

РЕМІ КАБРІЯК

ПЕРЕДУМОВИ КОДИФІКАЦІЇ:

- Законодавча інфляція
- Суспільство вимагає змін
- Фахівці незадоволені
- Нові виклики

Один із ризиків це ув'язати питання просторового планування територій і питань будівництва міст(населених пунктах)

На мій погляд це можливо два напрямки

Вплив забудовників шляхом корупційної складової

Які є ризики при розробці МК?

Неконструктивна дискусія (вихід за межі пр обговорення)

найти баланс між
ним викладенням
цією положень

Розробка МК може знизити економічний та стратегічний розвиток
наприклад норми права визначені в кодексі не будуть задовольняти
стрімкому розвитку прогресу зокрема технології будівництва та
виробництва будівельних матеріалів

РИЗИКИ ПРИ РОЗРОБЦІ КОДЕКСІВ:

1. Етап розвитку законодавства не передбачає кодифікації даної сфери
2. Недостатньо політичної волі для прийняття
3. Лоббі окремих груп — суб'єктів ринку
4. Невраховання інтересів окремих сторін ринку
5. Неготовність суспільства до пошуку консенсусу / компромісу

РИЗИКИ при розробці Кодексу:

- амбіції людські;
- невміння слухати (чути) один одного (працювати з протилежними точками зору);
- корупція;
- нефаховість;
- понятійно-термінологічний (різне трактування у фахових спільнотах);
- неконструктивна дискусія;
- відсутність синхронізації з європейськими нормами;
- недосягнення балансу інтересів;
- відсутність підтримки всіма стейкхолдерами;
- домінування одного стейкхолдера (будівельного бізнесу);
- втручання більшої політичної волі зі значним ресурсом;
- зміна спрямування політичної волі

Як уникнути РИЗИКІВ при розробці Кодексу:

Закласти в МК загальні норми які забезпечать сталий розвиток, мобільність, енергоефективність та інші цінності які направлені на забезпечення високого рівня життя

Як уникнути ризиків при розробці МК?

Натпа Kulvanovska. Врахувати моменти (розвиток природного середовища в містах, розвиток грін-блю лайн) які не були враховані до кодексу, зробити революційні зміни. Почути потреби містян.

Зосередитись на потребі людини - кінцевого користувача (це безбарерні та інклюзивні середовища, пересування та мобільність, збереження екології)

чітке законодавче регулювання норм будівництва, з урахуванням інтересів суспільства та міжнародних норм.

В основі природний каркас та розвиток змішаної забудови, мультиюз в основі, на базі шанування власності.

- публічність;
- фаховість;
- системність;
- співпраця з європейськими фахівцями під час розробки Кодексу (а не під час узгодження);
- присутність народних депутатів під час роботи РГ;
- відповідальність всіх учасників;
- процедури обговорень і прийняття рішень;
- «єдиний диригент» робіт зі створення Кодексу;
- діяльність РГ – інноваційний підхід до розробки Кодексу, залучення молодих фахівців;
- розвиток громадянського суспільства у всіх його формах;
- інтереси суспільства – в пріоритеті, бізнес – підпорядковується;
- високий рівень довіри в суспільстві, «Кодекс Довіри»

НАЗВА Кодексу?

Якою бути назві
Кодексу?

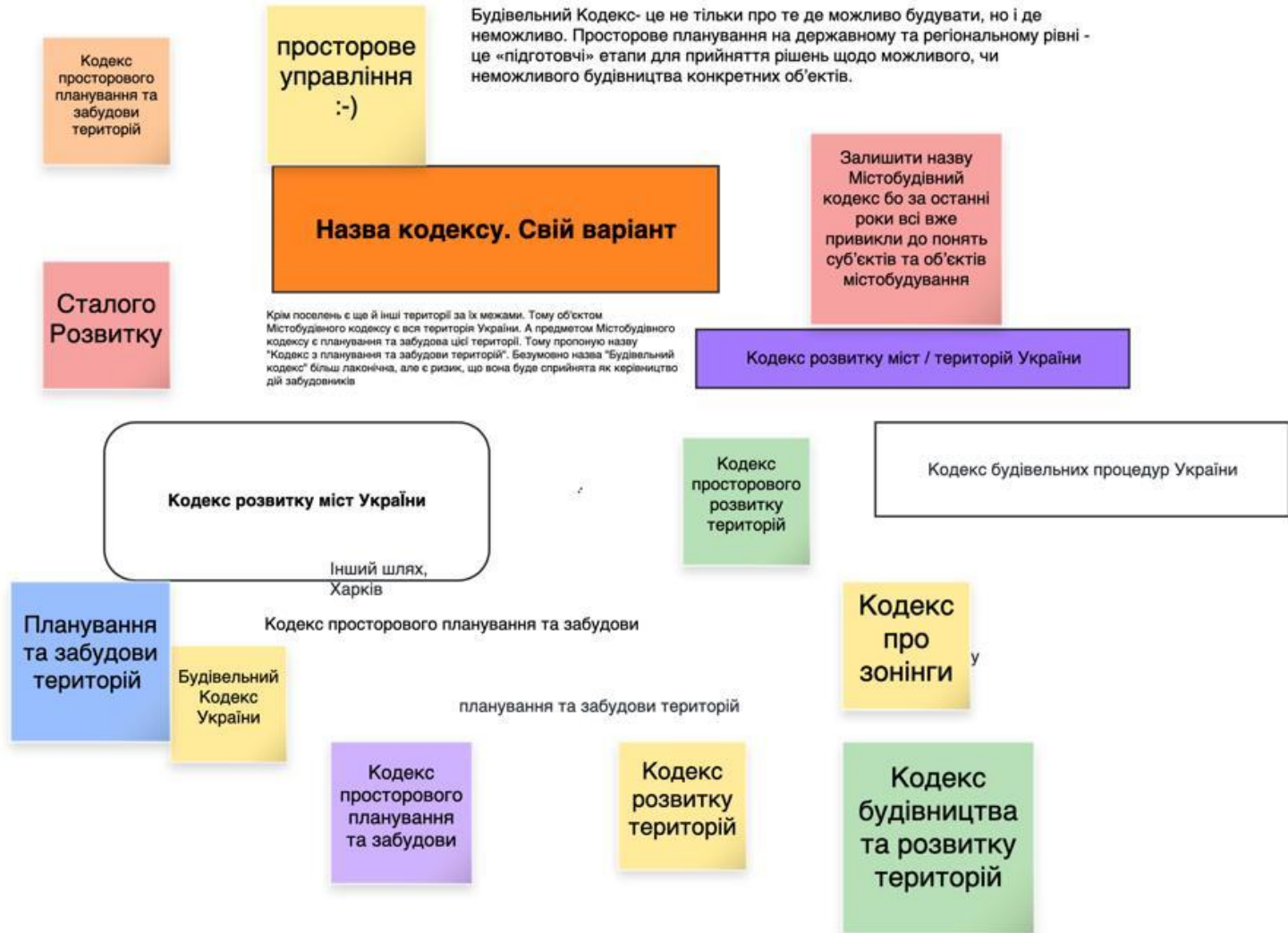
Простою

Очевидною

Відповідною

Самодостатньою і вичерпною

просторове управління/впорядкування (а там в середині і планування, і програмування...) → місцеуправління чи територіальне (place management, territory management)

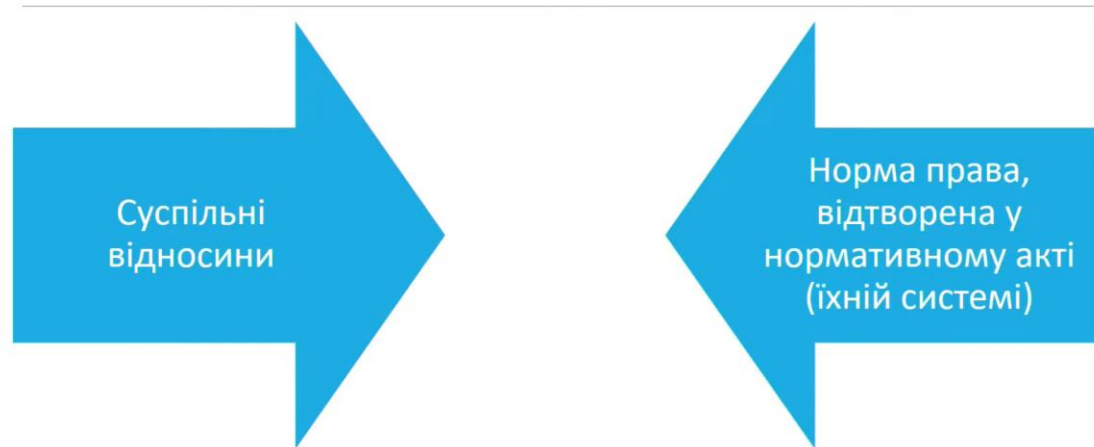
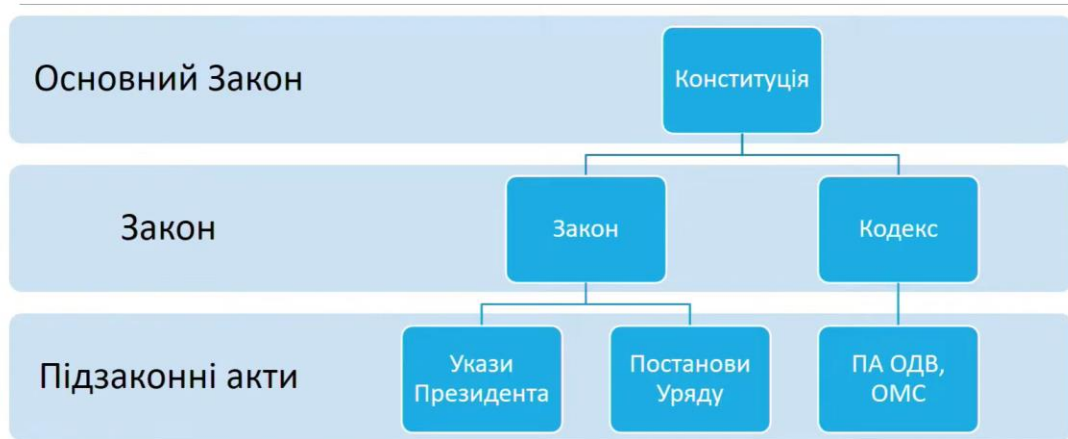
Будівельний Кодекс- це не тільки про те де можливо будувати, но і де неможливо. Просторове планування на державному та регіональному рівні - це «підготовчі» етапи для прийняття рішень щодо можливого, чи неможливого будівництва конкретних об'єктів.

Крім поселень є ще й інші території за їх межами. Тому об'єктом Містобудівного кодексу є вся територія України. А предметом Містобудівного кодексу є планування та забудова цієї території. Тому пропоную назву "Кодекс з планування та забудови територій". Безумовно назва "Будівельний кодекс" більш лаконічна, але є ризик, що вона буде сприйнята як керівництво дій забудовників

• Варіанти назви Кодексу:

- містобудівний
- будівельний
- будівництва та розвитку територій
- урбаністичного розвитку
- сталого розвитку
- розвитку міст/територій України
- просторового розвитку територій
- просторового планування та забудови територій
- просторового управління
- містобудівельної діяльності
- розбудови України
- просторового планування
- архітектурний
- будівний /будівничий /який створює, творчий

Маємо спільне розуміння: створення безпечного, комфортного життєвого середовища в Україні

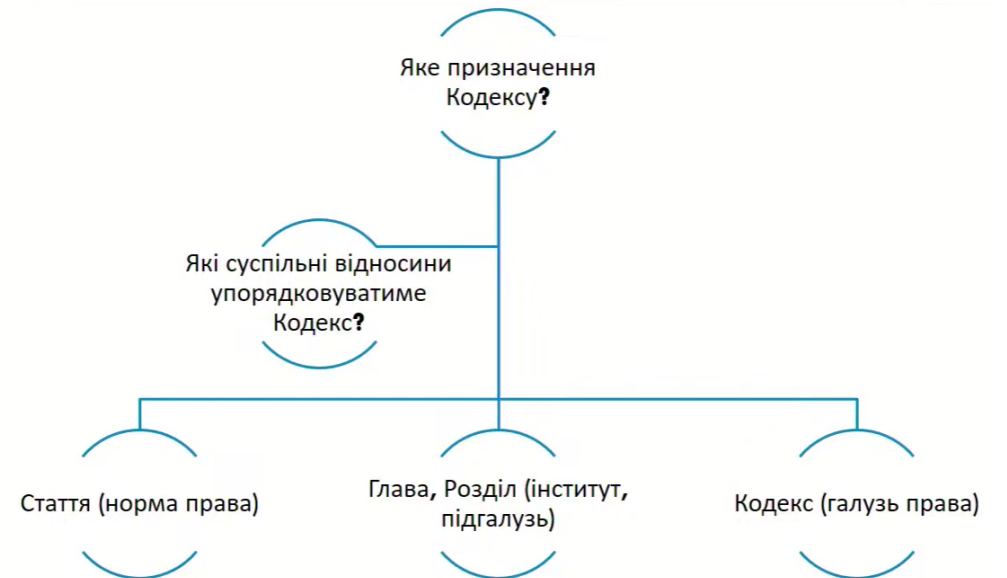

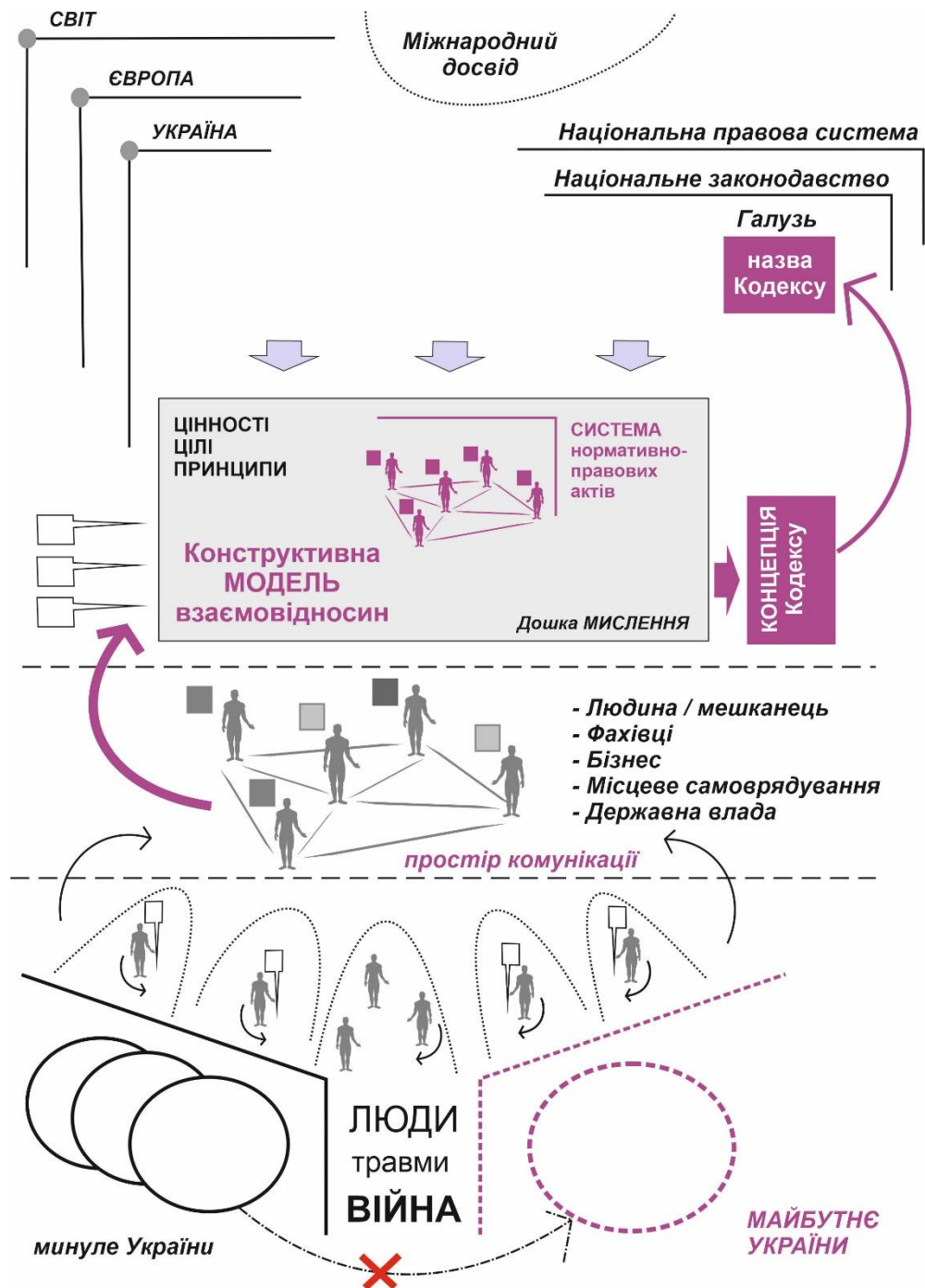
Як писати Кодекс?

(В.Бевзенко)

Система нормативно-правових актів

– це сукупність ієрархічно взаємопов'язаних актів (правил поведінки), які приймаються компетентними правотворчими органами (суб'єктами владних повноважень).

Проблематизація

- Обговорення існуючих проблем – в орієнтації на створення **конструктивної МОДЕЛІ взаємодії** всіх учасників
- Модель конвенційна
- **Всі поняття, терміни і назва Кодексу визначаються з Моделі**

Загальнонаціональна дискусія **Українська ДОКТРИНА**

П'ять орієнтирів:

1. Філософія нашої перемоги
2. Глобальність української безпеки
3. Політика героїв
4. Політика справедливості
5. **Трансформації** за десять років, а саме — нова зовнішня політика, нова економіка, **нові відносини між державою і суспільством, розвиток всіх наших територій**, освіта, наука та культура як передумова і підсумок трансформацій, рівень безпеки та свободи в Україні.

Україна потребує нової політики територій. Для кожного регіону потрібна своя детальна, цілісна візіонерська політика трансформації.

Яким буде нове життя у містах України, містах Перемоги? Це дуже серйозні питання і ми маємо на них мати відповідь і відповідати разом. Для кожного регіону, для кожного нашого міста, кожної громади потрібна своя візія.

Дякую за увагу!